

***DIES IRAE (DAN OD GNJEVA I SUDAC GNJIVAN) PO ISTRI:
PRILOG KULTURI GLAGOLJAŠKOGA PJEVANJA ISTRE
I HRVATSKOG PRIMORJA***

IVANA PAULA GORTAN-CARLIN

*Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
I. M. Ronjgova 1
52 100 PULA*

UDK / UDC: 783+398.8(497.57)

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/mwo1vcr3ly>

Prethodno priopćenje / Preliminary Paper

Primljeno / Received: 12. 3. 2024.

Prihvaćeno / Accepted: 21. 2. 2025.

Nacrtak

Tragove glagoljaškoga pjevanja nalazimo u Istri, Hrvatskome primorju i Dalmaciji. U radu se istražuju napjevi pokojničkoga bogoslužja koji su se pjevali u Istri i Hrvatskome primorju, posljednica *Dan od gnjeva* i starija inačica *Sudac gnjivan*. Metodom analize objavljene literature, arhivskoga gradiva, zabilježenih napjeva iz Medulina, fonoteke Staroslavenskog instituta te terenskog istraživanja utvrđuju se inačice teksta i donose primjeri napjeva. U radu se objavljuju dosad neobjavljene transkripcije posljednice (sekvencije) *Dan od gnjeva*, zabilježene u Kašteliru, Krnici, Lanišću, Marčani i

Žminju, te napjeva *Sudac gnjivan* iz Filipane i Raklja. Potvrđuje se prisutnost glagoljaškoga pjevanja u širem smislu, odnosno starocrkvenog pjevanja u kojem su prisutni elementi istarsko-primorskoga folklor.

Ključne riječi: crkvena baština; crkvena glazba u Istri; glagoljaško pjevanje; *Dies irae*; *Dan od gnjeva*; *Sudac gnjivan*

Keywords: Church heritage; Sacred music in Istra; Glagolitic chant; *Dies irae*; *Day of Wrath*, *Infuriated Judge*

Uvod

Naziv glagoljaško pjevanje, prema Jerku Beziću, »u svom doslovnom, užem smislu riječi označuje pjevanje svećenika glagoljaša koji su kršćansko bogoslužje obavljali na crkvenoslavenskom jeziku hrvatske redakcije, služeći se liturgijskim knjigama pisanim glagoljicom. [...] u širem smislu riječi označuje svekoliko pjevanje svećenika i laika (solista i grupa) prenošeno usmenom predajom, tj. liturgijsko,

paraliturgijsko i drugo crkveno pjevanje zapadnoga obreda, pjevanje koje je proisteklo iz crkvenoga pjevanja na crkveno slavenskom jeziku i u srednjem vijeku uključilo i nekoliko tekstova na tada živom hrvatskom narodnom jeziku.¹ Stepanov navodi da se u glagoljaškim napjevima »osim elemenata bizantinskog crkvenog pjevanja i gregorijanskog koral (kao i drugih oblika zapadnog crkvenog pjevanja) prihvatilo i značajke svjetovne vokalne folklorne glazbe onih užih geografskih područja na kojima se razvijalo».²

Pojedinci, glazbenici i etnomuzikolozi, počeli su istraživati, bilježiti i pisati o glagoljaškom pjevanju početkom 20. stoljeća na različitim predjelima/lokacijama gdje je ono tada još uvijek postojalo kao dio žive obrednopjevačke prakse. Stepanov navodi Bernardina Sokola (za pučko crkveno pjevanje na otoku Krku), Božidara Širolu (za etnografske zapise s otoka Raba te narodni život i običaje u Novalji na Pagu), Ivana Matetića Ronjgova (za crkveno pjevanje na otoku Krku), Cvjetka Rihtmana (za staroslavensko obredno pjevanje na otoku Krku) i Stanislava Prepreka (za hrvatski koral).³

Nove mogućnosti za prikupljanje gradiva otvaraju se sredinom 20. stoljeća s prvim magnetofonskim snimanjima. Prva snimanja na otoku Krku potpisuju Josip Hamm i Erwin Koschmieder. Slijedio je terenski rad Vinka Žganca na otocima Krku, Rabu i Pagu, po Istri i Dalmaciji. Otoke i obalu zadarskoga područja, Ravne kotare i Bukovicu, otok Pag, Novi Vinodolski te potom otoke Cres i Šoltu istraživao je Jerko Bezić. Stjepan Stepanov snimao je na otoku Korčuli, u Stonu na Pelješcu, u Kaštelima kraj Splita, u Makarskom primorju, u Biokovskoj, Imotskoj i Neretvanskoj krajini, u Čapljini i Trebižatu u Hercegovini, na otoku Krku, u Lici, Ravnim kotarima te na otocima Pagu i Pašmanu. Jerko Martinić snimao je po srednjoj Dalmaciji, na otocima Braču, Hvaru i Šolti, u Splitu i užoj okolini, u Kaštelima i Trogiru.⁴ Stepanov kronološki navodi i druge istraživače koji su snimali: Tibor Ehlers, Mato Leščan, Izak Špralja, Cvjetko Rihtman, Ankica Petrović, Lucija s. Dulcelina Plavša, Miroslav Vuk, Gorana Doliner i Ivo Furčić.⁵

Osim snimanja, pojedini glazbenici i etnomuzikolozi bilježili su notne zapise glagoljaškoga pjevanja. U Staroslavenskom institutu čuva se rukopis s. Lujze Kozić-nović o starocrkvenom pjevanju u Kraljevici, a u Institutu za etnologiju i folklori-

¹ Jerko BEŽIĆ: *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Zadar: Institut JAZU u Zadru, 1973; Jerko BEŽIĆ: »... in eorum slavica lingua«: The Glagolitic Chant from the 12th to the 15th Centuries in Northern Dalmatia, u: Stanislav Tuksar (ur.): *Srednjovjekovne glazbene kulture Jadrana*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2000, 190. Vidi i: Jerko BEŽIĆ: Glagoljaško pjevanje, u: Ivan Supićić (ur.): *Hrvatska i Europa. Kultura, znanost i umjetnost. Srednji vijek (VII. XII. stoljeće)*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – AGM, 1997, 569-576.

² Stjepan STEPANOV: *Spomenici glagoljaškog pjevanja 1: Glagoljaško pjevanje u Poljicama kod Splita*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za muzičku umjetnost – Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, 1983, IX.

³ S. STEPANOV, *Spomenici glagoljaškog pjevanja 1*, V.

⁴ *Ibid.*, V-VI.

⁵ *Ibid.*, VI.

stiku nalaze se rukopisi notnih zapisa Ivana Matetića Ronjgova, Nedjeljka Karabaića, Antuna Dobronića⁶ i Matka Brajša-Rašana.

Od 70-ih godina 20. stoljeća nadalje objavljuju se opsežnija djela o glagoljaškom pjevanju s transkripcijama. Jerko Bezić objavio je knjigu o glagoljaškom pjevanju na zadarskom području,⁷ slijedila su djela o glagoljaškom pjevanju središnje Dalmacije Jerka Martinića;⁸ o glagoljaškom pjevanju u Poljicama kod Splita Stjepana Stepanova;⁹ o glagoljaškom pjevanju u Novom Vinodolskom koje je pripremila Gorana Doliner,¹⁰ a 2011. godine objavila je knjigu o glagoljaškom pjevanju u Kraljevici.¹¹ Iste godine Jerko Martinić objavljuje knjigu s pučkim napjevima misa iz srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar),¹² a 2014. godine o glagoljaškom tradicijskom pjevanju dijelova svećanih obreda rimokatoličke crkvene tradicije (Jutarnja i Večernja) na obalnom (splitско-kaštelansko područje) i otočnom području srednje Dalmacije (Šolta, Brač, Hvar).¹³

Na istarsko-primorskom području muzikologinja Marija Riman uredila je notne zapise pučkoga nabožnog pjevanja sjevernoga Jadrana (otoka Krka, Hrvatskog primorja i Istre) Ivana Matetića Ronjgova¹⁴ te misa i duhovnih pjesama Nedjeljka Karabaića.¹⁵ Od kraja 20. stoljeća nadalje razni istraživači objavljuju radove ili zbirke s prikazima slučaja glagoljaškoga pjevanja. Većina objavljenih novijih istraživanja geografski pripada dalmatinskom području. Spomenimo radove (izbor) Joška Čalete,¹⁶ Dragana Nimca,¹⁷ Stipice Grgata,¹⁸ Mirka Jankova¹⁹

⁶ *Ibid.*, VII.

⁷ J. BEZIC: *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*.

⁸ Jerko MARTINIĆ: *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens*, Regensburg: Gustav Bosse Verlag, 1981.

⁹ S. STEPANOV, *Spomenici glagoljaškog pjevanja 1*.

¹⁰ Gorana DOLINER: *Spomenici glagoljaškog pjevanja 2: Glagoljaško pjevanje u Novom Vinodolskom*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju, 1998.

¹¹ Gorana DOLINER: *Glagoljaško pjevanje u Kraljevici. Književno-povijesne pojave, kontekstualne strukture i glazbene osobine napjeva*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2011.

¹² Jerko MARTINIĆ: *Pučki napjevi misa iz srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar)*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2011.

¹³ Jerko MARTINIĆ: *Glagoljaško-tradicijsko pjevanje Jutarnja i Večernja (zazivi – psalmi – himni – kantici) na području srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar)*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2014.

¹⁴ Ivan MATETIĆ RONJGOV: *Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana (otoka Krka, Hrvatskog primorja i Istre)*, Marija Riman (ur.), Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2005.

¹⁵ Nedjeljko KARABAIĆ: *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, priur. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2019.

¹⁶ Joško ČALETA: *Revitalizacija i prezentacija crkvenog pučkog (glagoljaškog) pjevanja na primjeru manifestacije »Puče moj« u Zatonu kod Šibenika*, *Godišnjak Titius*, 6-7 (2014) 6-7, 263-284.

¹⁷ Dragan NIMAC: *Od glagoljaškoga do pučkoga crkvenog pjevanja – povijesni prikaz – Tradicija zatonskoga crkvenog pjevanja*, *Sveta Cecilija*, 79 (2009) 3-4, 33-45.

¹⁸ Stipica GRGAT (ur.): *Tradicijsko crkveno pučko pjevanje u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split: Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja – Zbornik Kačić, sv. I. (2011), sv. II. (2015) i sv. III. (2021).

¹⁹ Mirko JANKOV: *Pjevana štenja u bogoslužnoj praksi župne crkve svetoga Martina biskupa u Vranjicu*, *Tusculum*, 10 (2017) 1, 95-122.

ili Tončija Ćićerića²⁰ i, recentno, Hane Breko Kustura.²¹ Među zadnjim objavljenim radovima o baštini glagoljaškoga pjevanja u Istri i Hrvatskome primorju su *Starinska maša* u Garici (otok Krk, Ivan Pavačić)²² i zbirka starocrkvenih pučkih napjeva u Medulinu Mirjane Grakalić.²³ Ovdje možemo spomenuti i da su glagoljaški napjevi iz narodne mise istarskoga sela Mune (*Gospodin, smiluj se; Viruju u jedinoga Boga; O Janjče božji i Svet*) 2003. godine bili uključeni u projekt *Tondalova vizija* (2003), koji je vodila Katarina Livljanić, kako bi opori i disonantni napjevi podcrtavali »osobito snažne dramske trenutke«.²⁴

Dies irae

Dies irae (lat.: dan od gnjeva) srednjovjekovna je latinska sekvencija o sudnjem danu. Vjerojatno potječe od franjevca Tome Čelanskoga (oko 1255), a »prvi se put pojavljuje u Rimskome misalu tiskanome 1485«.²⁵ Sekvencija je u rekvijemu, misi za mrtve. Danas je himan u Časoslovu – razdijeljen po odgovarajućim časovima – 34. tjedna, posljednjega tjedna u liturgijskoj godini. Međutim, u Misi za pokojne više ga nema (kao posljednice, premda se negdje još uvijek – tradicionalno – izvodi). O sekvenciji *Dies irae* u hrvatskim prijevodima pisao je Petar Bašić.²⁶ Najstariji pisani primjer s neumama sekvencije *Dies irae* na starohrvatskome jeziku danas se čuva u jednom franjevačkom kodeksu iz 15/16. stoljeća u Starome Gradu na Hvaru. Na njegovu je novu provenijenciju 2022. upozorila Hana Breko Kustura.²⁷ Himan kroz opis sudnjega dana, dana »općega suda Božjega« nad čovječanstvom ili svršetka svijeta, ipak potiče kršćanina na nadu i vjeru u Božje milosrđe. Tekst himna često su, bilo u rekvijemu ili samostalno, glazbeno obrađivali mnogi

²⁰ Tonći ĆIČERIĆ: Solinsko glagoljaško pjevanje na magnetofonskim snimkama Stjepana Stepanova iz 1964. godine, *Tusculum*, 6 (2013) 1, 191-214; Tonći ĆIČERIĆ: Sprovodni napjev solinske Bratovštine, *Tusculum*, 3 (2010) 1, 147-165.

²¹ Hana BREKO KUSTURA: Fragmenti o srednjovjekovnom fenomenu glagoljaškog pjevanja, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 65 (2023), 209-229; Hana BREKO KUSTURA: *Glazba povijesnih hrvatskih zemalja u srednjem vijeku*, Zagreb: Leykam international, 2022. Vidi i: Hana BREKO KUSTURA – Katarina LIVLJANIĆ: Le chant liturgique dans la vie quotidienne en Dalmatie médiévale, u: Beatrice Caseau Chevallier – Elisabetta Silvana Neri (ur.): *Rituels religieux et sensorialité (Antiquité et Moyen Âge)*, Milano: Editoriale, 2021, 364-379.

²² Ivan PAVAČIĆ JECALIČEV: *Starinska maša* Garica, Vrbnik: Općina Vrbnik – Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov« – Garica: Župni ured Garica, 2018.

²³ Mirjana GRAKALIĆ: *Starocrkveni pučki napjevi u Medulinu*, Medulin: Općina Medulin, 2017.

²⁴ Katarina LIVLJANIĆ: *La Vision de Tondal, Dialogos*, Nantes: Édition Arcana, programska knjižica, 16.

²⁵ ***: *Dies irae. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15017>> (pristupljeno 9. 4. 2021).

²⁶ Petar BAŠIĆ: *Dies irae* u hrvatskim prijevodima, u: Vesna Badurina Stipčević – Sandra Požar – Franjo Velčić (ur.): *Hrvatsko glagoljaštvo u europskom okružju*, Zagreb: Staroslavenski institut, 2015, 399-412.

²⁷ Vidi H. BREKO KUSTURA: *Glazba povijesnih hrvatskih zemalja u srednjem vijeku*, 98-99.

skladatelji, primjerice Wolfgang Amadeus Mozart, Luigi Cherubini i Giuseppe Verdi, dok su početak gregorijanskoga (koralnoga) napjeva, kao svojevrsnoga »simbola sudnjega dana« citirali Hector Berlioz u *Fantastičnoj simfoniji* ili Camille Saint-Saëns u *Mrtvačkom plesu*.²⁸

U Istri i Hrvatskome primorju, tekst *Dies irae* nalazimo u više inačica, odnosno naslova: *Dan od gnjeva*, *Dan on gnjeva*, *Sudac gnjivan*, *Na dan sudnji*, *Posljednica*.

Dan od gnjeva u Istri i primorskim otocima

Matko Brajša-Rašan²⁹ 1910. godine prvi je zabilježio i objavio *Dan on gnjeva*,³⁰ crkveni narodni napjev iz Vrbnika. U svojoj zbirci klasificirao je napjev pod »Istarske hrvatske starije crkvene popijevke«. U Brajšinu zapisu objavljena je tek prva strofa napjeva: *Dan on gnjeva, dan iskroju, Razorit vek ognenoju, Svêde David s Sibiloju*.³¹

Prema Doliner i Križman-Zoričić, melodijske i tekstne inačice napjeva *Dan od gnjeva* nastale usmenom predajom ogledaju se u posljednici za mrtve: *Dan od gnjeva strašnom silom* (Režanci), *Sudac gnjivan hoće priti* (Kraljevica, Novi Vinodolski), *Dan on gnjeva strašnom silom* (Jablanac), *Dan on gnjeva dan iskroju* (Vrbnik), *Dies irae, dies illa* (Vodnjan, Barban) i dr.³²

Brajša-Rašan harmonizirao je zapis crkvenoga napjeva za četveroglasni muški zbor, a istarski idiom otkriva se karakterističnim završetcima u unisono iz paralelnih terci u vodećim melodijskim linijama.

Ivan Matetić Ronjgov 30-ih je godina 20. stoljeća zabilježio narodne i crkvene napjeve koji su 2005. tiskani u zbirci *Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana (otoka Krka, Hrvatskog primorja i Istre)*,³³ koju je uredila Marija Riman. Zabilježeni su crkveni napjevi iz Dobrinja, Omišlja, Vrbnika, Stare Baške, Baške Drage (Jurandvora), zapisi s nepoznatih lokacija na otoku Krku, iz Punte, Orehovice (Sušak), Kastva i Istre. Od napjeva za pokojne navode se *Dan od gnjeva* (Dobrinj), *Mrtvačka misa* (*Gospodi, pomiluj*, *Dan od gnjiva*, *Iz glubin*) iz Omišlja te *Mrtvačka misa* iz Vrbnika (*Pristup*, *Gospodi, pomilu*, *Vlekomaja*, *Dan od gnjeva*, *Prinos*, *Jaganjče Božji*, *Pričešćenje* i *Otrešenje*). Matetić je sačuvao još jedan zapis *Mrtvačke mise* koji nema

²⁸ ***: *Dies irae*, *Enciklopedija Leksikografskog zavoda*, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenski Leksikografski zavod, 1967, 76.

²⁹ Matko BRAJŠA-RAŠAN: *Hrvatske narodne popijevke iz Istre (50): svjetske i crkvene*, Pula: Jos. Krm-potić, 1910. Rukopis se nalazi u Institutu za etnologiju i folkloristiku, kut. 279.

³⁰ Prijedlog »on« nalazi se i u Bandulavićevu tekstu *Dan on gnjiva* iz 1613. godine. Vidi: P. BAŠIĆ: *Dies irae*, 403.

³¹ M. BRAJŠA RAŠAN, *Hrvatske narodne popijevke iz Istre*, 57.

³² Gorana DOLINER – Đurđica KRIŽMAN-ZORIĆ: *Glagoljaško pjevanje, Istrapedia, istarska inter-netska enciklopedija*, 2009, <<https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/860/glagoljasko-pjevanje>> (pristupljeno 21. 11. 2022).

³³ I. MATETIĆ RONJGOV: *Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana*.

3. Dan on gnjeva.

Vrbnik.

Moderato assai

un poco ritardando

Primjer 1: Dan on gnjeva, Vrbnik. Izvor: Matko BRAJŠA-RAŠAN: *Hrvatske narodne pobješke iz Istre* (50): *svjetske i crkvene*, Pula: Jos. Krmpotić, 1910, 57.

zabilježenu lokaciju otoka Krka i ne zna se notograf zapisa.³⁴ Sastoji se od napjeva Pokoj vječni, Gospodi, pomiluj, Dan od gnjeva, Svet, Blagoslovljen, Aganjče i Pričest.

Tablica 1. Dan od gnjeva, sakupio Ivan Matetić Ronjgov, u: Ivan MATETIĆ RONJGOV: Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana (otoka Krka, Hrvatskog primorja i Istre), ur. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2005.

<i>Dan od gnjeva</i> (Dobrinj) ³⁵	<i>Dan od gnjeva</i> (Omišalj) ³⁶	<i>Dan od gnjeva</i> Poslednica (Vrbnik) ³⁷	<i>Dan od gnjeva</i> (? na Krku) ³⁸
Sudac gnjevan hoće priti vas svit hoće popaliti vas svit hoće popaliti.	Dan od gnjeva, dan iskroju svede David sa Sibiloju.	Dan od gnjeva dan iskroju Razorit vek ognjenoju. Svede David s Sibiloju.	Dan od gnjeva dan va iskroju razorit vjek ognjevoju. vedet David Sibiloju.
	Kolik trepet oće biti, jegda sudac bude priti. Sve po tanko razviditi. ³⁹		

³⁴ *Ibid.*, 171.

³⁵ I. MATETIĆ RONJGOV: *Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana*, 65.

³⁶ *Ibid.*, 110.

³⁷ *Ibid.*, 142.

³⁸ *Ibid.*, 171.

³⁹ U Zbirci, prije Završetka stoji: »Nastavljaju se ostale kitice, a onda: Završetak«. Usp. I. MATETIĆ RONJGOV: *Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana*, 110.

	Se mu prosti, Bože živi, mili Isuse Gospodi Daj pokoj slobodi. Amen		
--	--	--	--

Primjere *Dan od gnjiva* iz Dobrinja i Omišlja Matetić je zabilježio jednoglasno. Potom je *Mrtvačku misu* iz Omišlja priredio za zbor i orgulje, gdje je *Gospodi, pomiluj* u dvoglasju, a u nastavku je jednoglasje popraćeno harmonizacijom (za izvedbu na orguljama). Raspon melodije u Dobrinju kreće se između e1 i h1 (e1, fis1, g1, a1, h1); u Omišlju između f1 i d2 (f1, g1, a1, b1 c2, d2); u Vrbniku između g1 i d2 (g1, a1, b1/h1, c2, d2), a zapis melodije nepoznate lokacije kreće se od h do g1 (h, c/cis1, d1, e1, fis1, g1).

Valja primijetiti prema tekstu da je *Dan od gnjeva* iz Dobrinja zapravo napjev *Sudac gnjevan* (**Tablica 1**), o kojemu će biti govora dalje u tekstu.

Nedjeljko Karabaić je potom, u periodu od 1951. do 1953. godine na otoku Krku (u mjestima Dobrinj, Punat, Sv. Vid i Vrbnik), zabilježio sekvenciju *Dan od gnjeva*. Karabaić u Vrbniku, za razliku od Brajša-Rašana, bilježi veći broj strofa, dok u ostalim mjestima bilježi po jednu. Riman navodi: »Karabaić je kod većine notnih zapisa zapisao samo prvu strofu, a onda je u nastavku napisao itd., misleći vjerojatno kako je tekst poznat pa ga ne treba ispisivati u cijelosti.«⁴⁰ Zapise narodnoga pjevanja koje je Karabaić sakupio priredila je muzikologinja Marija Riman u knjizi *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, a koji su se koristili za potrebe pisanja ovoga rada.

U **Tablici 2** prikazuju se crkvenoslavenske inačice teksta *Dies Irae* koje je Karabaić zapisao.⁴¹ Zabilježene su melodije jednoglasne,⁴² s različitim rasponom glasa: *Posljednica* iz Dobrinja kreće se unutar niza od pet tonova (g1, a1, b1, c2, des2),⁴³ niza u kojem se izmjenjuju cijeli stepen i polustepen; *Dan od gnjiva* iz Punta kreće se, također, nizom od pet tonova (g1, a1, h1, c2, d2);⁴⁴ *Dan od gnjiva* iz Sv. Vida kreće se unutar istarskoprimorskog niza, koji se pojavljuje kod *Posljednice* (g1, a1, b1, c2, des2), no ovdje je melodija razvedenija u odnosu na prve dvije.⁴⁵ Naposljetku, Karabaić donosi dva zapisa *Dan od gnjiva* iz Vrbnika. Prva varijanta ima pet strofa (prvih pet zabilježenih u **Tablici 2**), a druga varijanta ima jednu strofu⁴⁶

⁴⁰ Marija RIMAN: Uvod, u: Nedjeljko KARABAIĆ: *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, prir. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2019, 12.

⁴¹ Nedjeljko KARABAIĆ: *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, prir. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2019.

⁴² U zbirci je dodan drugi glas »prema zakonitostima dvoglasnog pjevanja na otoku Krku i u Istri. [...] Sve što je dodano Karabaićevim zapisima, napisano je sitnijim notama, tako da se može razlikovati što je Karabaić zapisivao, a što je bila naknadna intervencija«. M. RIMAN: Uvod, 11.

⁴³ N. KARABAIĆ: *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, 394.

⁴⁴ *Ibid.*, 419.

⁴⁵ *Ibid.*, 433.

⁴⁶ *Ibid.*, 450.

koja je u **Tablici 2**, zabilježena u nastavku kao šesta, posljednja strofa. Naime, melodija druge varijante transponirana je za cijeli stepen više od prve, a razlikuje se tek u završetku, kadenci.

Tablica 2. *Dies Irae* po Istri, zabilježio Nedjeljko Karabaić, u: Nedjeljko KARABAIĆ: *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, prir. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2019.

<i>Posljednica (Dobrinj)</i>	<i>Dan od gnjiva (Punat)</i>	<i>Dan od gnjiva (Sv. Vid)</i>	<i>Dan od gnjiva (Vrbnik)</i>
Dan gnjeva dan od iskroju. Razorit vik ognjenoju. Svidi David Sibiloju.	Dan od gnjiva dan od skroju Razorit vek ognjenoju, Svede David Sibiloju.	Dan gniva dan on iskroju, Razorit svit ognjenoju Svidi David Sibiloju. Daj im pokoj slobodi. Amen.	Dan od gnjiva dan iskroju, Razorit vik ognjenoju, Sveder David sa Sibiloju.
			Kolik trepet hoćet biti, Jegda sudac budet priti, Vsa potanko razviditi.
			Truba hoćet čudnovati, Po vsih grobih zvuk puščati, Vsih pred prestol prinuždati.
			Smrt i narav užasent se, Gda stvorenje vstanet se Da sudeću otveščat se.
			Daj mi mesto med ovcami, I ot kozlić me otnami O desnu stran staviv s vami.
			Se mu prosti Bože živi Blag Isuse Gospodi daj mu pokoj svobodi. Amen.

Vinko Žganec 10. i 11. studenog 1957. za potrebe projekta Staroslavenskog instituta u Zagrebu koji je vodio monsinjor dr. Svetozar Rittig snimao je crkvene napjeve Lanišća i Pazina. Snimke, presnimljene na nosače zvuka (CD br. 1-152) nalaze se u Fonoteci Staroslavenskog instituta Zagreb pod naslovom »Tradicijsko glagoljaško pjevanje u Hrvatskoj«.

U novije vrijeme Mirjana Grakalić melografilala je starocrkvene pučke napjeve u Medulinu. U uvodu zbirke navodi da se ne može načiniti nikakva usporedba teksta ili melodije s obzirom na to da prethodno nije bilo zabilježeno starocrkveno pučko pjevanje u Medulinu. U dijelu zbirke koji je označila kao *Pokojničko bogoslužje* Grakalić donosi stare napjeve »koji su se pjevali kod bdijenja u pokojnikovoj kući kao i tijekom procesije od pokojnikove kuće do crkve i

dalje do groblja». ⁴⁷ Riječ je o napjevima *Dan od gnjiva*, *Sudac gnjivan* i *Braćo, brata sprovodimo*, koji se, kako navodi, više ne pjevaju, osim napjeva *Dan od gnjiva*, koji se izvodi na Dušni dan (2. studenoga) u crkvi. Grakalić ističe da se napjevi *Sudac gnjivan* i *Braćo, brata sprovodimo* pjevaju svaki na dio napjeva *Dan od gnjeva*, i to »*Sudac gnjivan* na prvu, a *Braćo brata sprovodimo* na drugu polovicu napjeva«. ⁴⁸

Za ovaj rad istražila su se dva navedena napjeva: *Dan od gnjiva* i *Sudac gnjivan*. Željelo se odgovoriti na pitanje: 1) Pjevaju li se još po Istri ova dva napjeva; i 2) Koristi li se u narodnom crkvenom pjevanju folklorni elementi.

Tragovima napjeva *Dies Irae* po Istri

1. *Dan od gnjeva*, Kaštelir

Na sjeverozapadnom dijelu Istre, u Kašteliru (okolica Poreča), pjevala se posljednica *Dan od gnjeva* na Dušni dan i na bogoslužju koje se odvija na groblju za vrijeme kvatri, odnosno prosnih dana. Napjev (**Primjer 2**) je snimljen 22. rujna 2019. godine. Pjevala ga je skupina žena iz Kaštelira, jednoglasno, povremeno sekundirajući, netemperirano. Jednostavan melodijski niz napjeva sastoji se iz tri-korda (d1, e1, f1) koji bi pripadao ozračju (hipo)dorskoga modusa. Početak je sličan gregorijanskoj melodiji. Tekst, koji je pisan u osmeračkoj strukturi, pjevačice su imale ispisan na listu papira. Riječ je o inačici iz molitvenika *Otče, budi volja tvoja* iz 1854. ⁴⁹ Otpjevale su se sve strofe, a zabilježena melodija prilikom pjevanja jest ona prve kitice. Povremene sekundirajuće linije nisu zabilježene u **Primjeru 2** jer se radilo o netemperiranim eskapadama uskih intervala i nemogućnosti notografiranja. *In situ*, melodija ima tendenciju netemperiranoga spuštanja. Do kraja cijeloga napjeva melodija se spustila. Naime, zbog padanja u intonaciji cijela zadnja strofa bila je otpjevana za malu tercu niže od zabilježenog u **Primjeru 2**. Melograf je tu činjenicu, radi praktičnosti, ignorirao i sve zapisao kao da je intonacija bila zadržana dosljedno. Danas, nakon promjene župnika, napjev se više ne pjeva iako su pjevačice žive.

⁴⁷ M. GRAKALIĆ: *Starocrkveni pučki napjevi u Medulinu*, 7 (neoznačeno).

⁴⁸ *Ibid.*, 7.

⁴⁹ Juraj DOBRILA: *Otče, budi volja tvoja! Molitvena knjiga*, Trst: Štamparija austrijskoga Lloyda, 1854, 269-270.



Primjer 2: *Dan od gnjeva*, Kaštelir, 2019.

Izvor: Snimila autorica, transkripcija i notografija autorice.

U **Tablici 3** donosi se, radi usporedbe, tekst *Dan od gnjeva* na latinskom jeziku kako je prvotno bio i zapisan te tekst iz Kaštelira i Medulina. Tekst iz Medulina razlikuje se jedino po djelomičnoj ikavskoj čakavštini, ostacima tzv. šćaveta kojim su se izvođači služili i u svakidašnjem govoru (u **Tablici 3** označeno masnijim slovima). I medulinska se varijanta teksta tek na nekoliko mjesta razlikuje od one iz molitvenika iz 1854.

Tablica 3. Tekst *Dies irae* (*Dan od gnjeva*) koji se pjeva u Kašteliru i Medulinu (Istra)

Latinski tekst ⁵⁰	<i>Dan od gnjeva</i> (Kaštelir) ⁵¹	<i>Dan od gnjiva</i> (Medulin) ⁵²
Dies iræ, dies illa Solvat sæclum in favilla, Teste David cum Sibylla.	1.Dan od gnjeva strašnom silom, Razorit će svijet pepelom, Kaže David sa Sibilom.	1.Dan od gnjiva strašnom silom, Razorit će svit pepelom, Kaže David sa Sibilom.
Quantus tremor est futurus, Quando Judex est venturus, Cuncta stricte discussurus!	2.Koliki će trepet biti, Kada sudac bude priti, Sve potanko razviditi.	2.Koliki će trepet biti, Kada sudac bude priti, Sve potanko razviditi.
Tuba mirum spargens sonum, Per sepulchra regionum, Coget omnes ante thronum.	3.Trublja čudnim zvoneć zvukom, Po grobovih strašnom bukom, Zvat će na sud sve jaukom.	3.Trublja čudnim zvoneć zvukom, Po grobovih strašnom bukom, Zvat će na sud sve jaukom.
Mors stupebit et natura, Cum resurget creatura, Judicanti responsura.	4.Smrt i narav čudit će se, Kada mrtvi probude se, Da im djela razvide se.	4.Smrt i narav čudit će se, Kada mrtvi probude se, Da im dila razvide se.
Liber scriptus proferetur, In quo totum continetur, Unde mundus judicetur.	5.Knjige će se otvoriti, U kojima sve će biti, O čem će se svijet suditi.	5.Knjige će se otvoriti, U kojima sve će biti, O čem će se svit suditi.
Judex ergo cum sedebit, Quidquid latet apparebit: Nil inultum remanebit.	6.Sudac dakle kada side, Sve otajne tad se vide, Ništ' bez kazni ne otide.	6.Sudac dakle kada side, Sve otajne tad se vide, Niš bez kazni ne otide.
Quid sum miser tunc dicturus? Quem patronum rogaturus, Cum vix justus sit securus?	7.Što ću tužan tada reći, Komu ću se moć uteći, Gdje će drhtat mnogo veći?	7.Što ću tužan tada reći, Komu ću se moć uteći, Gdje će drhtat mnogo veći?

⁵⁰ Michael MARTIN: *Dies irae, Thesaurus Precum Latinarum*, <<http://www.preces-latinae.org/the-saurus/Hymni/DiesIrae.html>> (pristupljeno 7. 4. 2021).

⁵¹ Zabilježila autorica na groblju u Kašteliru 22. 9. 2019.

⁵² M. GRAKALIĆ: *Starocrkveni pučki napjevi u Medulinu*, 41-42.

Rex tremendæ majestatis, Qui salvandos salvas gratis, Salva me, fons pietatis.	8.Kralju strašne veličnosti, Koj' spašavaš po blagosti, Spas' me vrelo od milosti.	8.Kralju strašne veličnosti, Koj' spašavaš po blagosti, Spas me vrelo od milosti.
Recordare, Jesu pie, Quod sum causa tuæ viæ: Ne me perdas illa die.	9.Blag Isuse spomeni se, Da ti za me uputi se, U dan onaj smiluj mi se.	9.Blag Isuse spomeni se, Da ti zame uputi se, U dan onaj smiluj mise.
Quærens me, sedisti lassus: Redemisti Crucem passus: Tantus labor non sit cassus.	10.Tražeć mene trudan side, Rad grešnika na križ ide, Taj trud zaman nek' ne ide!	10.Tražeć mene trudan side, Rad grešnika na križ ide, Taj trud zaman nek ne ide!
Iuste Judex ultionis, Donum fac remissionis, Ante diem rationis.	11.Pravi suče osvećenja, Dar mi podaj otpuštenja, Prije dana rasuđenja.	11.Pravi suče osvećenja, Dar mi podaj otpuštenja, Prije dana rasudjenja .
Ingemisco, tamquam reus: Culpa rubet vultus meus: Supplicanti parce, Deus.	12.Kano krivac uzdahnujem, Radi grijeha problijeđujem, Oprosti mi, jer tugujem.	12.Kano krivac uzdahnujem, Radi griha probliđujem, Oprostimi, jer tugujem.
Qui Mariam absolvisti, Et latronem exaudisti, Mihi quoque spem dedisti.	13.Ti s' Mariju odriješio, Razbojnika uslišio, Men' si nadu udijelio.	13.Ti s' Mariju odrišio , Razbojnika uslišio, Meni nadu udilio .
Preces meæ non sunt dignæ; Sed tu bonus fac benigne, Ne perenni cremer igne.	14.Što ne vrijedi molba moja, Nek učini milost tvoja, Da ne gorim bez pokoja.	14.Što ne vridi molba moja, Nek učini milost tvoja, Da ne gorin bez pokoja.
Inter oves locum præsta. Et ab hædis me sequestra, Statuens in parte dextra.	15.Med ovcima mjesto daj mi, Med kozlići stat ne daj mi, Postavi me k desnoj strani.	15.Med ovcima misto daj mi, Med kozlići stat ne daj mi, Postavi me k desnoj strani.
Confutatis maledictis, Flammis acribus addictis, Voca me cum benedictis.	16.Kad osudiš jur proklete, Ognjem oštrim vječne štete, Zovni mene među svete.	16.Kad usudiš jur proklete, Ognjen oštrin vječne štete, Zovi mene među svete.
Oro supplex et acclinis, Cor contritum quasi cinis, Gere curam mei finis.	17.Molim ti se priklonito, Gledaj srce sad skrušito, Čuvaj mene vjekovito.	17. Molin ti se priklonito, Gledaj srce sad skrušito, Čuvaj mene vikovito .
Lacrimosa dies illa, Qua resurget ex favilla, Judicandus homo reus.	18.Plačni dan će onaj biti, Kad se s praha probuditi I na sud će krivac iti.	18.Plačni dan će onaj biti, Kad se s praha probuditi I na sud će krivac iti.
Huius ergo parce, Deus: Pie Jesu Domine, Dona eis requiem. Amen.	19.Ovom dakle, Bože, prosti! Blag' Isuse, pun milosti, Pokoј daj im u vječnosti. Amen	19.Ovom dakle, Bože, prosti! Blag Isuse pun milosti, Pokoј daj im u vičnosti . Amen

2. Dan od gnjeva, Lanišće

Lanišće je mjesto na Ćićariji poznato po glagoljaškom pjevanju *Laniške maše* i *Večernje*, ali i drugih glagoljaških napjeva koje narod pjeva na misi tijekom cijele godine. Snimke koje je Vinko Žganec snimio 1957. godine Boris Doliner je za potrebe Staroslavenskog instituta u Zagrebu digitalizirao s magnetofonskih vrpca na CD od 2003. do 2010. godine. Glagoljaško pjevanje Lanišća nalazi se na četirima CD-ima (br. 32-35) prije spomenute fonoteke »Tradicijsko glagoljaško pjevanje u Hrvatskoj«. Na njima je snimljena misa, večernja, misa za pokojne (služba za mrtve i misa), gdje se nalazi i sekvencija *Dan od gnjeva* te razne crkvene pjesme. Snimljeni napjev *Dan od gnjeva* iz Lanišća sadrži šest strofa, prvih pet i zadnju.

Tablica 4. *Dan od gnjeva*, Lanišće, 1957. Izvor: Fonoteka Staroslavenskog instituta, CD 34, 6.

1. Dan od gnjeva strašnom silom, Razrušit će svet pepelom, Kaže David sa Sibilom.	4. Smrt i narav čudit će se, Kada mrtvi probude se, Da im djela razvide se.
2. Kolik trepet tad će biti, Kad nam sudac bude priti, Sve potanko razviditi.	5. Knjige će se otvoriti, U kojima sve će bit, Po čem će se svijet suditi.
3. Trublja tutnji zvonkim zvukom , Po grobovih strašnom bukom, Zvat će na sud sve jaukom.	6. Ovom dakle, Bože, prosti! Blag' Isuse, pun milosti, Pokoј daj im u vječnosti. Amen

Jednostavan napjev kreće se unutar istarskoprimorskog tetrakordnog niza, a obuhvaća tonove d1, es1, f1 i ges1. Na snimci prva dva tona svake strofe započinje muški glas koji potom slijedi puk (ženski i muški glasovi). Pjevaju netemperirano, često u užim intervalima od zabilježenog slijeda tonova melodije napjeva (**Primjer 3**).



Primjer 3: *Dan od gnjeva*, Lanišće, 1957. Izvor: Staroslavenski institut, CD 34, 6. (transkripcija i notografija autorice).

3. *Dan od gnjeva na Maši po starinski*

Na duhovnom festivalu *Maša po starinski*,⁵³ koji se održava svake godine krajem kolovoza u Svetome Petru u Šumi u Istarskoj županiji (s pauzom u razdoblju pandemije uzrokovane bolešću COVID-19), više župnih zborova izvelo je različite inačice istarskoga napjeva *Dies irae*.

U periodu od 2008. do 2019. godine napjev *Dan od gnjeva* odnosno *Dan od gnjiva* izveli su Župni crkveni zbor Sv. Petra i Pavla iz Marčane (2008, 2012), Mješoviti zbor Župe sv. Mihovila iz Žminja (2009), Župni zbor Svete Agneze iz Među-

⁵³ Rad o *Maši po starinski* izložen je na znanstvenom skupu »Muzika u društvu« 2022. u Sarajevu. Vidi: Ivana Paula GORTAN-CARLIN: *Maša po starinski: očuvanje crkvene pučke glazbe i/ili glazbeno-duhovni turizam*, u: Lana Šehović (ur.): *The Collection of Papers 13th International Symposium »Music in Society« / Zbornik radova 13. Međunarodni simpozij »Muzika u društvu« Sarajevo, 7–10/12/2022*, Sarajevo: Muzikološko društvo Federacije Bosne i Hercegovine – Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu, 2025, 445-479.

lina (2011) te Zbor pjevača iz Krnice (2012). U nastavku donosimo sve četiri inačice, melodijski različite.

Žminjski *Dan od gnjeva* (**Primjer 4**) jedini donosi figuraciju na vokalu u melodiji napjeva na prijedlogu »sa«. Melodija se kreće postupno; riječ je o transponiranom (hipo)dorskom odsječku i podsjeća na gregorijanski odgovor »Tebe molimo, usliši nas!« iz »Litaniya svih svetih«. Opseg napjeva ide u tetrakordnom nizu od f1 do b1. Na *Maši po starinski* 2009. godine, manifestaciji koju je snimao Robi Ostoni, Mješoviti zbor Župe sv. Mihovila otpjevao je prvih šest strofa koje se nalaze u molitveniku *Oče budi volja tvoja* iz 1854. te je nakon šeste strofe završio *codom*, odnosno usklikom Amen.



Primjer 4: *Dan od gnjeva*, Žminj, 2009. Izvor: snimka iz arhive Bruna Krajcara, transkripcija i notografija autorice.

Medulinski *Dan od gnjiva*, koji se još uvijek pjeva na misi za mrtve i na Dušni dan, kreće se kao i prethodni primjer, u tetrakordnom nizu od f1 do b1. Ovaj je napjev zabilježen u dvoglasju i zvuči donekle temperirano. Melodija je i ovdje (hipo)dorske provenijencije, ali s »terciranjem« tendira durskoj zvukovnosti. Donji glas završava na noti finalis g1 (unisono), što je jedna od karakteristika istarskoga folklornog idioma, a ne na donjoj kvinti, tonu c1, što bi bilo karakteristično za neka mjesta u kojima je prisutno »pjevanje na bas«. Na *Maši* je otpjevano prvih 6 strofa, 11. i 12. te zadnja 19. strofa (**Tablica 3**). Ovaj je napjev specifičan po AB obliku. Naime, neparne strofe pjevaju melodiju A, dok se parne strofe pjevaju drugom, B melodijom. Na tu B melodiju Medulinci su pjevali i napjev *Braćo brata sprovodimo*. Naime, s nestankom sela nema više sprovođenja mrtvih od kuće do groblja, stoga se taj napjev više ne izvodi.

Dan od gnji-va stra-šnom si-lom, ra-zo-rit će svit pe-pe-lom, ka-že Da-vid
sa Si-bi-lom. Ko-li-ko će tre-pet bi-ti, ka-da su-dac
bu-de pri-ti, sve po tan-ko raz-vi-di-ti.

Primjer 5: *Dan od gnjiva*, Medulin, 2011. Izvor: Grakalić, 2017, str. 40.

Dan od gnjeva iz Krnice kreće se u dorskom pentakordnom nizu h, cis1, d1, e1, fis1. Pjevači su sekundirali pjevajući tercu niže, odnosno muški je glas završavao s kvintom niže.

• = 80

Dan od gnje-va stra-šnom si-lom, ra-zo-rit će svijet pe-pe-lom.
Ka-že Da-vid sa Si-bi-lom.

Primjer 6: *Dan od gnjeva*, Krnica, 2012. Izvor: snimka iz arhive B. Krajcara, transkripcija i notografija autorice.

Zadnji je primjer napjev iz Marčane, u kojemu se melodijska linija odvija unutar trikorda c1, d1, e1. I ovdje nailazimo na (hipo)dorski element. Napjev je u cijelosti silabičan, a u tekstu se miješaju ijekavica i ikavica.

Adagio

Dan od gnje-va stra-šnom si-lom, ra-zo-rit će
svit pe-pe-lom. Ka-že Da-vid sa Si-bi-lom.

Primjer 7: *Dan od gnjeva*, Marčana, 2012. Izvor: snimka iz arhive B. Krajcara, transkripcija i notografija autorice.

U notografiranim glagoljaškim primjerima uočavamo melodije malog opsega u kojima nalazimo utjecaj svjetovne (folklorne) glazbe za koje je karakterističan istarsko-primorski tonski niz; kretanje melodije u okviru male terce (**Primjeri 5 i 6**); mali pomaci, izmjena male i velike sekunde (najizraženije u laniškom napjevu); malo terčno dvoglasje; unisoni završetak te česta dorska kadenca.

4. *Sudac gnjivan*

Sudac gnjivan narodna je inačica teksta *Dies irae*. *Sudac gnjivan* (h)oće priti stariji je prijevod posljednice *Dan od gnjeva*, iz 15. stoljeća.⁵⁴ »Tekst posljednice *Dies irae*, *dies illa* najprije je preveden u prozi [...] u stihu se pojavljuje u hrvatskom prepjevu prema latinskim osmeračkim tercinama prvi put u *Berlinskom misalu* iz 1402. g. (tj. u njegovu umetku iz 1440.) [...] *Berlinski misal* donosi stariji prepjev sekvence u obliku *Sudac hoće gnêvanъ priti*, ali i doslovni prijevod bez rime *D(a)n g'neva d(a)nъ on ъ razboritъ*«⁵⁵ Doliner donosi četiri različita zapisa *Sudac gnjivan* pod nazivom *Dan od gnjeva* (*Sudac gnjivan hoće priti*) iz Novog Vinodolskog, različitih zapisivača i različitih razdoblja: Doliner (1979), Kuhač (1869), Glanz (1870), Kozinović (1949), pri kojima zapis Glanza donosi tekst s osamnaest strofa, a ostali imaju zabilježen manji broj strofa.

U **Primjeru 8** donosi se napjev iz Medulina koji je objavljen u zbirci *Starocrkveni pučki napjevi u Medulinu* iz 2017. U tekstu (**Tablica 5**) u 14. strofi podebljane su riječi »uzdišu« i »slišu«, koje su u Glanzovu zapisu, a koje je Doliner označila napomenom »staroslavenski ostaci«. Kao i kod prethodnoga medulinskog napjeva, i ovdje nalazimo tekst u ščavetu.



Primjer 8: Napjev *Sudac gnjivan*, Medulin. Izvor: Grakalić, 2017, str. 44.

Tablica 5. Tekst *Sudac gnjivan*, Medulin⁵⁶

1. Sudac gnjivan hoće priti, Vas svit ognjen popaliti, Nemoj te se pred njin skriti.	8. Što ću grišnik tada reći, Koli milost ufam steći, Di će dobri jedva uteći.	15. Mariju si udrišio, Razbojnika uslišio, Mene zato utišio.
--	---	--

⁵⁴ G. DOLINER: *Spomenici glagoljaškog pjevanja* 2, 73.

⁵⁵ *Ibid.*, 250.

⁵⁶ M. GRAKALIĆ: *Starocrkveni pučki napjevi u Medulinu*, 45-46.

2. Kolik trepet tada bude, Kad se Sveto pismo zbude, A mrtvi se svi probude.	9. Bože kripki usliši me, S zlima vrazma ne zgubi me, Pomiluj me za tvoje ime.	16. Di prokleti u muke dođu, Da dobrima straha prođu, Daj im milost da u raj dođu.
3. Kada pride iskra svitla, Ne ostane ništa svita, David pravi i Sibila.	10. S pravednima ti me umisti, Grišnici su svi nečisti, Iz ognja im ne daj izlisti.	17. Mojoj molbi nedostojnoj, Oči obrati milosrdne Da ne zgorim vičnim ognjem.
4. Trublja Božja Mrtve budi: Ustanite mrtvi ljudi, Pojte Bogu da vas sudi.	11. Ne krati mi oprostjenja, Daj mi milost odrišenja, U dan strašni razviđenja.	18. Međ dobrima misto daj mi. Oda zla me ti obrani, Postavi me na desnoj strani.
5. Smrt će tada zad ostati, Kad se budu mrtvi ustati, Razlog Bogu o svem dati.	12. S neba pride mene radi, Grešnu dušu ti osladi, Od pogilja nas ti obrani.	19. Vele plača ter uzdaha, Di se grišnik stane iz praha, To slušavši mru od straha.
6. Knjige će se otvoriti, U kin hoće svitlo biti, Kako hoće Bog suditi.	13. Smrt i muku prosi za me, Ne srdi se jurvec na me, Izbavi me đavla mame.	20. Daj mi Bože Gospodine, Vični pokoj za tvoje ime, Po Isuskrstu sinu Marije. Amen
7. Milostivi Gospodine, Od straha mi duše stine, Pomiluj je da ne zgine.	14. Plaćuć grozno ter uzdišu , Pokajanjem grihe stišu, Milostiv si kako slišu .	

5. *Sudac gnjivan na Maši po starinski*

Napjeve *Sudac gnjivan* izveli su na *Maši po starinski* grupe pjevačica i pjevača iz Župe rođenja Blažene Djevice Marije iz Raklja (2008, 2019), Crkveni zbor Sv. Filipa i Jakova iz Filipane (2015) i Župni zbor Svete Agneze iz Medulina (2015). *Sudac gnjivan* iz Medulina opisan je i prethodno predstavljen, a na susretu *Maša po starinski* otpjevalo se tek šest strofa (iz Tablice 5: 1, 2, 4, 6, 18 i 20).

Melodijski niz napjeva koji se pjeva na Dušni dan iz Filipane kreće se u prvom tetrakordu frigijske ljestvice (cis1, d1, e1, fis1). Melodija je postupna, silabična i prati frazu pripovijedanja te uzlaznog i silaznog niza.

Lento

Su-dac gnji-van ho-će pri-ti, vas svit o-gnjen po-pa-li-ti, ne mo-gu se pred njin skri-ti.

Primjer 9: *Sudac gnjivan*, Filipana, 2015. Izvor: snimka iz arhive B. Krajcara, transkripcija i notografija autorice.

Pjevači i pjevačice u Filipani pjevaju manji broj strofa (sveukupno devet) od objavljenog u Medulinskoj zbirci. U **Tablici 6** masnim su slovima označene promjene u tekstu. Primjećuje se da su u strofama 2, 5, 16, 18 i 20 promjene povezane s korištenjem čakavskoga dijalekta.

Tablica 6. Tekst *Sudac gnjivan*, Filipana

1. Sudac gnjivan hoće priti, Vas svit ognjen popaliti, Ne mogu se pred njin skriti.	16. Svi prokleti muke prođu, Da s dobrima strahi prođu, Daruj milost kada dođu.
2. Kulik trepet tada bude, Kad se Sveto pismo zbude, A mrtvi se svi probude.	17. Mojoj molbi nedostojnoj, Obrať mi Oče milosrđe Da ne zgorimo s vječnim ognjem.
4. Trublja Božja Mrtve budi: Ustanite mrtvi ljudi, Pojte Bogu da vas sudi.	18. Mrež dobrima mjesto daj Oda zla me Bog ubrani, Postavi me na desnoj strani.
5. Smrt će tada zad ustati, Kad se budu mrtvi ustati, Razlog Bogu u svem dati.	20. Daj mi Bože Gospodine, Vječni pokoj za svoje ime, Isuskrstu sinu i Divo Marija. Amen
7. Milostiv si Gospodine, Od straha mi duša brine, Pomiluj za svoje ime.	

Napjev iz *Raklja* kreće se u lokrijskom (fis1, g1, a1, h1, c2), odnosno dorskom (e1, fis1, g1, a1) modusu. *Rakljani* su otpjevali svih 20 strofa responzorijalno, na način da je prvu strofu (i dalje sve neparne) pjevao solist izmjenjujući se s pjevačkim mješovitim zborom koji je pjevao parne strofe. Zbor uzgredno pjeva dvoglasno, hvatajući tercu niže, s unisonim završetcima. Prohodni tonovi na jedan slog zabilježeni su u temperiranom sustavu iako je ponekad riječ o netemperiranim i užim intervalima uz često korištenje pučkog *glissanda*.

Andante


Su - dac_ gnji - van_ ho - će pri - ti vas svit o - gnjem po - pa - li - ti,
ne-mo-ći se pri-id njim skri - ti. Ko - lik_ tre - pet_ ta - da bu - de,
kad se Sve - to_ pi - smo zbu - de, a mr-tvi se svi_ pro - bu - de.

Primjer 10: *Sudac gnjivan*, Rakalj, 2019. Izvor: snimka iz arhive B. Krajcara, transkripcija i notografija autorice.

Tablica 7. Tekst *Sudac gnjivan*, Rakalj, 2019⁵⁷

Solo 1. Sudac gnjivan hoće priti, Vas svit ognjen popaliti, Nemoći se prid njin skriti.	Tutti 8. Što ću ja grišnik tada reći, Kuli milost ufam steći, Di će dobri jedva uteći.	Solo 15. Mariju si Ti odrišija , Razbojnika Ti si uslišija , Mene si zato time utišija .
Tutti 2. Kolik trepet tada bude, Kad se Sveto pismo zbude, A mrtvi se svi probude.	Solo 9. Bože kripki usliši me, Zlimi vrazi ne zgubi me, Pomiluj za tvoje ime.	Tutti 16. Di proklete muke pojdu , Da dobrima straha projdu , Daruj milost da u raj dojdu .
Solo 3. Kada pride iskra svitla, Ne ostavi ništa svita, David pravi i Sibila.	Tutti 10. S pravednima ti me umisti, Grišnici su svi nečisti, Iz ognja im ne daj izlisti.	Solo 17. Mojoj molbi nedostojni , Obrati tvoje oči u milosrde , Da ne zgorim vičnim ognjem.
Tutti 4. Trublja Božja Mrtve budi: Ustanite mrtvi ljudi, Pojte Bogu da vas sudi.	Solo 11. Ne krati mi ur oprošćenja , Daruj mi milost odrišenja, Razlog Bogu prohladenja .	Tutti 18. Međ dobrima misto daj mi. Oda zla me ti obrani, Postavi me na desnu s vami .
Solo 5. Smrt će tada zada ostati, Kad se budu mrtvi ustali , Razlog Bogu u svem dati.	Tutti 12. S neba pride mene radi, Grišnu dušu ti osladi, Od pogibilja ti obrani.	Solo 19. Vele plača ter uzdaha, Di se grišnik stane iz praha, Što slišavši umru od straha.
Tutti 6. Knjige će se otvoriti, U kin hoće svitlost biti, Kakor hoće Bog suditi.	Solo 13. Smrt si muku prija ozade , Ne srdi se jurveć na me, Izbavi me đavle mane.	Tutti 20. Daj njime Bože Gospodine, Vični pokoj za tvoje ime, Isukrstu sinu Marije. Amen
Solo 7. Milostivi Gospodine, Od straha mi duša stine, Pomiluj je da ne izgine .	Tutti 14. Plaću grozno ter uzdišu, Pokajanjem grihe tišu , Milostiv si kako slišu.	

6. Na dan sudnji

U Ustanovi »Ivan Matetić Ronjgov« u Ronjgima, Viškovo, nalazi se Fond Brajša, dio ostavštine obitelji Brajša-Rašan.⁵⁸ U arhivi nalazi se rukopis skladbe *Na dan sudnji*, koju je napisao odvjetnik i skladatelj Ćiril Brajša (1889-1977), sin Matka Brajša-Rašana. Skladba je napisana uz korištenje inačicom teksta *Dan od gnjeva* (**Primjer 3**). Nije poznato je li se autor služio pučkim napjevom i, ako da, porijeklo izvora napjeva. Skladba je u četveroglasnom slogu u kojem vodeću melodijsku liniju ima najviši glas popraćen dvoglasom u paralelnim sektama i tercama tako da se može pjevati i jednoglasno i dvoglasno, dok preostala dva donja glasa služe kao harmonijska dopuna, odnosno pratnja. Upečatljiva je pokretljivost basove dionice u okvirima jasnih osnovnih harmonijskih funkcija osnovnoga g-mol tonaliteta, upotpunjena prohodnim i izmjeničnim tonovima. Skladba je koncipirana tako da u cijelosti predstavlja klasičnu homogenu melodijsko-harmonijsku cjelinu.

⁵⁷ Masnim slovima označene su razlike u odnosu na Medulinski tekst, **Tablica 5**.

⁵⁸ Mirjana GRAKALIĆ – Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Andrej BADER: *Matko Brajša Rašan*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2019.

Dr. Ćiril Brajša

Andante
mf

Na dan sud - nji Bog će Ve - li spa - lit o - gnjem

svijet vas cije - li. Sa Si - bi - lom Da - vid ve - li.

Primjer 11: Ćiril Brajša: *Na dan sudnji*. Izvor: rukopis u Fondu Brajša, transkripcija i notografija autorice.

U **Tablici 8** uspoređuju se strofe *Dan od gnjeva* sa strofnim inačicama kojima se Brajša služio prilikom skladanja skladbe *Na dan sudnji*.

Tablica 8. Usporedba Brajšina teksta *Na dan sudnji* s primjerom *Dan od gnjeva* iz 1854.

<i>Dan od gnjeva</i> iz 1854.	<i>Na dan sudnji</i> (Ć. Brajša)
1.Dan od gnjeva strašnom silom, Razorit će svet pepelom, Kaže David sa Sibilom.	1.Na dan sudnji Bog će Veli, Spalit ognjem svijet vas cijeli Sa Sibilom David veli.
3.Trublja čudnim zvečec zvukom, Po grobovih strašnom bukom, Zvat će na sud sve jaukom.	2.Glas će trublje zajeknuti U grobu će mrtvac čuti Da pred suca se zaputi
4.Smèrt i narav čudit će se, Kada mèrtvi probude se, Da im dèla razvide se.	3.Smrt i narav čudit će se, Kada mrtvi probude se, Da im djela razvide se.
7.Što ću tužan tada reći, Komu ću se moć uteći, Gdè će dèrhata vele veći?	4.Šta ću tužan tada reći, Komu ću se moć uteći, Kad uzdrhta vele veći.
9.Blagi Isuse! spomeni se, Da ti za me uputi se, U dan oni smiluj mi se.	5.O Isuse, spomeni se, Da Ti za me uputi se U dan onaj smiluj mi se!

11.Pravi sudče osvetjenja, Dar mi podaj odušćenja, Prije dneva razsudjenja.	6.Pravi suče osvećenja Dar mi podaj oproštenja Prije dana rasuđenja.
---	--

Zaključak

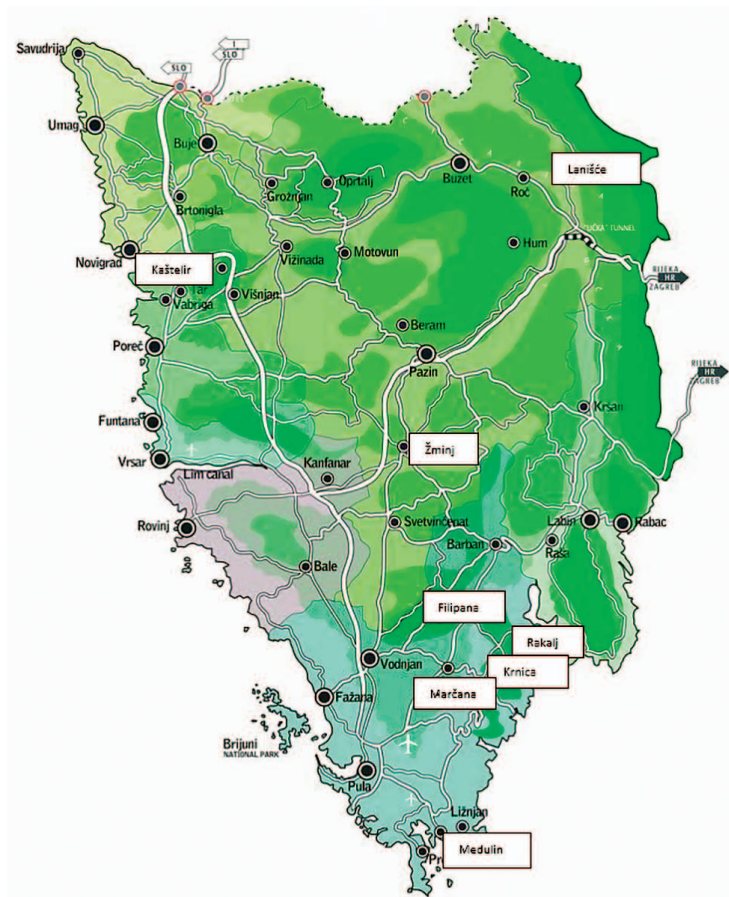
Drevni, staroslavenski, glagoljaški crkveni napjevi *Dan od gnjeva* i *Sudac gnjivan* u nekim područjima istarskoga poluotoka još su uvijek prisutni, a njeguju ih crkveni pjevači i pjevačice u obrednome smislu (na Dušni dan ili na misi za mrtve, primjerice u Medulinu) i u reprezentativnom kontekstu, što potvrđuju pjevači i pjevačice koji izvode napjeve na susretu *Maša po starinski*. Iz literature i notografi-ranih primjera vidljivo je da postoji više napjeva koji se razlikuju u tekstu i melo-diji. Kod izvornih glagoljaških primjera, zbog netemperiranog načina pjevanja melodija se zapisala precizno koliko je to bilo moguće, kodificiranim sustavom europske umjetničke glazbe uz neke modifikacije (oznake za intonativna odstupanja i sl.), kako je i običaj. Transkribirani i notografirani zapisi nepromjenjivi su za razliku od žive izvedbe koja se u svojim instancijama razlikuje. Za nastup na *Maši* pjevači i pjevačice uvježbavali su se uz temperirane instrumente, a tek bi na *Maši* dobili intonaciju za početak. Pad je intonacije tijekom pjevanja na snimkama osje-tan, kao i nijanse u intervalskim i ritamskim pomacima, što čini zapis temperira-nim usmjeravanjem samoga melodijskog tijeka glagoljaškoga pjevanja. No, u svrhu višeg cilja – očuvanja od zaborava – kompromis u transkripciji bolji je nego da se note uopće ne zabilježe.

Ovo istraživanje potvrđuje da se na nekim lokalitetima Istre, poput Filipane, Kaštelira (kod Poreča), Krnice, Lanišća, Marčane, Medulina, Raklja i Žminja (**Pri-log 1**) i dalje njeguje starocrkveno glagoljaško pjevanje istraživanih napjeva *Dan od gnjeva* i *Sudac gnjivan*. Nadalje, u njima se potvrđuje prisustvo folklorne građe, primjerice istarsko-primorskoga tonskog niza (Lanišće), raznih modusa (Filipana, Krnica, Rakalj), uskih intervala (Lanišće, Rakalj), netemperiranoga pjevanja (Kašte-lir, Lanišće), padajućega *glissanda* (Kaštelir, Krnica), uporabe terci koje završavaju unisono (svi, a posebice Lanišće i Medulin) te uporabe šćaveta i čakavskoga dija-lekta (svi, a naročito Filipana).

S obzirom na to da su se za ovo istraživanje koristile različite audiosnimke i audiovizualni primjeri, ne može se utvrditi dob pjevača i ne može se sa sigurnošću tvrditi koliko će se još dugo crkveni napjevi prenositi s koljena na koljeno.

Ovaj rad donosi dosad neobjavljene notografije posljednice *Dies irae*, koja se pjevala i sačuvala po Istri u raznim inačicama. Za daljnje istraživanje ostaje pjesma koja se također pjevala uz pokojnika, *Braćo brata sprovodimo*, kao i druge pjesme izvedene na susretu *Maša po starinski*, a koje pripadaju ostatku »živoga« starocr-kvenoga glagoljaškog pjevanja u Istri.

Prilog 1: Mjesta u kojima se pjeva(o) *Dies irae*



IZVORI I LITERATURA

IZVORI:

Privatni arhiv Brune Krajcara

Maša po starinski, audiovizualne snimke.

Staroslavenski institut, Zagreb

Repozitorij glagoljaškoga pjevanja, Snimke glagoljaškoga pjevanja (Tradicijsko glagoljaško pjevanje u Hrvatskoj), CD 34, 6.

Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov« u Ronjgima, Viškovo

Fond Brajša, *Na dan sudnji*, rukopis

LITERATURA:

- ***: *Dies irae*, *Enciklopedija Leksikografskog zavoda*, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1967, 76.
- ***: *Dies irae*, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15017>> (pristupljeno 9. 4. 2021).
- BADURINA STIPČEVIĆ, Vesna – POŽAR, Sandra – VELČIĆ, Franjo (ur.): *Hrvatsko glagoljaštvo u europskom okružju*, Zagreb: Staroslavenski institut, 2015.
- BEZIĆ, Jerko: »... in eorum sclavica lingua«: The Glagolitic Chant from the 12th to the 15th Centuries in Northern Dalmatia, u: Stanislav Tuksar (ur.): *Srednjovjekovne glazbene kulture Jadrana*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2000, 179-190.
- BEZIĆ, Jerko: Glagoljaško pjevanje, u: Ivan Supićić (ur.): *Hrvatska i Europa. Kultura, znanost i umjetnost. Srednji vijek (VII. XII. stoljeće)*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – AGM, 1997, 569-576.
- BEZIĆ, Jerko: *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Zadar: Institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, 1973.
- BRAJŠA RAŠAN, Matko: *Hrvatske narodne pobješke iz Istre (50): svjetske i crkvene*, Pula: Jos. Krmpotić, 1910.
- BREKO, Hana: Glagolitic Singing, An Inheritance of the Croatian Middle Ages, Srećko Lipovčan (ur.): *Discovering the Glagolitic Script of Croatia, Catalogue of the Exhibition held in the Trinity College Library in Dublin*, Zagreb: Erasmus, 2000, 118-121.
- BREKO KUSTURA, Hana – LIVLJANIĆ, Katarina: Le chant liturgique dans la vie quotidienne en Dalmatie médiévale, u: Beatrice Caseau Chevallier – Elisabetta Silvana Neri (ur.): *Rituels religieux et sensorialité (Antiquité et Moyen Âge)*, Milano: Editoriale, 2021, 364-379.
- BREKO KUSTURA, Hana: Fragmenti o srednjovjekovnom fenomenu glagoljaškog pjevanja, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, (2023) 65, 209-229.
- BREKO KUSTURA, Hana: *Glazba povijesnih hrvatskih zemalja u srednjemu vijeku*, Zagreb: Leykam international, 2022.
- ČALETA, Joško: Revitalizacija i prezentacija crkvenog pučkog (glagoljaškog) pjevanja na primjeru manifestacije »Puče moj« u Zatonu kod Šibenika, *Godišnjak Titius*, 6-7 (2014) 6-7, 263-284, <<https://hrcak.srce.hr/149708>> (pristupljeno 23. 3. 2021).
- ĆIĆERIĆ, Tonći: Solinsko glagoljaško pjevanje na magnetofonskim snimkama Stjepana Stepanova iz 1964. godine, *Tusculum*, 6 (2013) 1, 191-214, <<https://hrcak.srce.hr/106506>> (pristupljeno 23. 3. 2021).
- ĆIĆERIĆ, Tonći: Sprovodni napjev solinske Bratovštine, *Tusculum*, 3 (2010) 1, 147-165, <<https://hrcak.srce.hr/57772>> (pristupljeno 12. 4. 2021).
- DOBRILA, Juraj: *Otče, budi volja tvoja! Molitvena knjiga*, Trst: Štamparija austrijskoga Lloyda, 1854.
- DOLINER, Gorana: *Glagoljaško pjevanje u Kraljevici. Književno-povijesne pojave, kontekstualne strukture i glazbene osobine napjeva / Glagolitic Singing in Kraljevica. Literary-historical Phenomena, Textual Structures and Musical Characteristics of the Chant*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2011.
- DOLINER, Gorana: *Spomenici glagoljaškog pjevanja 2: Glagoljaško pjevanje u Novom Vinodolskom*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju, 1998.

- DOLINER, Gorana – KRIZŽMAN-ZORIĆ, Đurđica: Glagoljaško pjevanje, *Istrapedia, istarska internetska enciklopedija*, 2009, <<https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/860/glagolja-sko-pjevanje>> (pristupljeno 21. 11. 2022).
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: Maša po starinski: očuvanje crkvene pučke glazbe i/ili glazbeno-duhovni turizam, u: Lana Šehović (ur.): *The Collection of Papers 13th International Symposium »Music in Society« / Zbornik radova 13. Međunarodni simpozij »Muzika u društvu« Sarajevo, 7–10/12/2022*, Sarajevo: Muzikološko društvo Federacije Bosne i Hercegovine – Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu, 2025, 445-479.
- GRAKALIĆ, Mirjana – GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – BADER, Andrej: *Matko Brajša Rašan*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2019.
- GRAKALIĆ, Mirjana: *Starocrkveni pučki napjevi u Medulinu*, Medulin: Općina Medulin, 2017.
- GRGAT, Stipica (ur.): *Tradicijsko crkveno pučko pjevanje u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, sv. I-III, Split: Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja – Zbornik Kačić, 2011-2021.
- JANKOV, Mirko: Pjevana štenja u bogoslužnoj praksi župne crkve svetoga Martina biskupa u Vranjicu, *Tusculum*, 10 (2017) 1, 95-122, <<https://hrcak.srce.hr/186035>> (pristupljeno 23. 3. 2021).
- KARABAIĆ, Nedjeljko: *Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, prir. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2019.
- LIVLJANIĆ, Katarina: *La Vision de Tondal, Dialogos*, Nantes: Édition Arcana, 2004.
- MARTIN, Michael: *Dies irae, Thesaurus Precum Latinarum*, <<http://www.preces-latinae.org/thesaurus/Hymni/DiesIrae.html>> (pristupljeno: 7. 4. 2021).
- MARTINIĆ, Jerko: *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens*, Regensburg: Gustav Bosse Verlag, 1981.
- MARTINIĆ, Jerko: *Glagoljaško-tradicijsko pjevanje Jutarnja i Večernja (zazivi – psalmi – himni – kantici) na području srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar) / Traditional Glagolitic Singing of Matins and Vespers (Invocation – Psalms – Hymns – Canticles) from Central Dalmatia*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2014.
- MARTINIĆ, Jerko: *Pučki napjevi misa iz srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar) / Folk Mass Tunes from Central Dalmatia in the Context of the Glagolitic Tradition*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2011.
- MATETIĆ RONJGOV, Ivan: *Zapisi pučkog nabožnog pjevanja Sjevernog Jadrana (otoka Krka, Hrvatskog primorja i Istre)*, ur. Marija Riman, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2005.
- NIMAC, Dragan: Od glagoljaškoga do pučkoga crkvenog pjevanja – povijesni prikaz – Tradicija zatonskoga crkvenog pjevanja, *Sveta Cecilija*, 79 (2009) 3-4, 33-45, <<https://hrcak.srce.hr/206415>> (pristupljeno: 23. 3. 2021).
- PAVAČIĆ JECALIĆEV, Ivan: *Starinska maša Garica*, Vrbnik: Općina Vrbnik – Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov« – Garica: Župni ured Garica, 2018.
- RIKAN, Marija: Uvod, u: Marija Riman (prir.): *Nedjeljko Karabaić: Iz glazbene baštine otoka Krka i Istre*, Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2019, 11-12.
- STEPANOV, Stjepan: *Spomenici glagoljaškog pjevanja 1: Glagoljaško pjevanje u Poljicama kod Splita*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za muzičku umjetnost – Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, 1983.

Summary

DIES IRAE (DAN OD GNJEVA AND SUDAC GNJIVAN) AROUND ISTRIA: A CONTRIBUTION TO THE GLAGOLITIC CHANT OF ISTRIA AND THE CROATIAN LITTORAL

Glagolitic singing refers to the singing of Glagolitic priests who performed Christian liturgy in the Church Slavonic language of the Croatian redaction, using liturgical books written in the Glagolitic script. In a broader sense, Glagolitic singing refers to all types of singing by priests and laypeople (soloists and groups) transmitted orally, i.e. liturgical, paraliturgical, and other church singing of the Western rite, singing that originated from church singing in the Church Slavonic language and, during the Middle Ages, included several texts in the Croatian vernacular of the period. In addition to elements of Byzantine church singing and Gregorian chant (as well as other forms of Western church singing), Glagolitic chants also incorporated features of the secular vocal folk music from the narrower geographical areas where they developed.

Traces of Glagolitic singing can be found in Istria, the Croatian Littoral, and Dalmatia. This paper examines the sequentie of the Requiem Mass sung in Istria and the Croatian Littoral, *Dies irae* (The Day of Wrath), and the older version, *Sudac Gnjivan* (Infuriated Judge), which can be found as *Na dan sudnji* (On Judgement Day) and *Posljednica* (Sequence). The paper identifies versions of the texts and presents examples of chants using the methodology of analysis and comparison of published literature, archival material, recorded chants from Medulin, the Old Church Slavonic Institute's sound library, and field research. The paper offers unpublished transcriptions of the sequence *Dan od gnjeva* (The Day of Wrath) recorded in Kaštelir, Krnica, Lanišće, Marčana, and Žminj, as well as the chant *Sudac gnjivan* (Infuriated Judge) from Filipana and Rakalj. This research confirms that in some localities of Istria, such as Filipana, Kaštelir (near Poreč), Krnica, Lanišće, Marčana, Medulin, Rakalj and Žminj, the Old Church Glagolitic singing of the researched hymns *Dan od gnjeva* (The Day of Wrath) and *Sudac gnjivan* (Infuriated Judge) is still preserved. The research question regarding the presence of Glagolitic singing in Istria is confirmed, in a broader sense, in the form of old church singing that includes elements of Istrian-Littoral folk materials, such as the Istrian-coastal tonal sequence (Lanišće), various modes (Filipana, Krnica, Rakalj), narrow intervals (Lanišće, Rakalj), untempered singing (Kaštelir, Lanišće), falling glissando (Kaštelir, Krnica), the use of thirds ending in unison (all previously mentioned, especially Lanišće and Medulin), the use of ščavet (ancient Croatian Čakavian language used for liturgical books), and the Čakavian dialect (all previously mentioned, but especially Filipana).